

Универзитет у Београду

Филозофски факултет

Одељење за историју

Мастер рад:

Владавина Хенрија V у историји и сећању

Ментор:

Проф. др Небојша Порчић

Кандидат:

Дарко Пачавра

Садржај:

1. Увод.....	2
2. Изненадни принц – младост Хенрија V.....	4
3. Принц ратник – принц државник.....	6
4. Краљ Хенри V.....	10
5. Рат са Француском.....	14
6. Аженкур.....	17
7. Рат се наставља.....	23
8. Владар Француске.....	28
9. Смрт Хенрија V.....	31
10. Хенри и Шекспир.....	36
11. Закључак.....	38
12. Списак литературе.....	40

Увод

Када би се вршио избор најпопуларнијих енглеских монарха кроз историју, краљ Хенри V би свакако био у најужем избору. Иако је владао само девет година, он је стигао најближе од свих својих претходника потпуној победи над древним непријатељем Енглеске – Француском. Вероватно је зато његова владавина остала у јавној свести Енглеца тако дуго, и у тако светлом виђењу.

У граду Троя у североисточној Француској 1420. године остварени су, па и превазиђени, дугогодишњи снови енглеских монарха. Иако су и ранији краљеви Енглеске истицали своје право на француски престо, они су то радили у циљу побољшања свог статуса, и проширења својих територија у Француској, не очекујући озбиљно да ће доћи до престола. Хенри V је овим уговором успео у оба ова циља. Уз стари посед у Гаскоњи, Енглези су успели да поврате и своје простране поседе у северној Француској, од којих је најважније било војводство Нормандије. Хенри V је добио право да се ожени кћерком ментално поремећеног француског краља Шарла VI, Катарином, и њему и његовим наследницима признато је право на наследство престола након што његов таст умре (што се очекивало убрзо). Да би запечатио своју превласт у Француској, Хенри је постао и регент у име немоћног француског краља, док је краљев син, дофен Шарл, проглашен за одметника. Ово је био врхунац моћи Хенрија V, али само две године касније незамисливо се догодило. Хенри је умро на походу у Француској, вероватно од дизентерије, не дочекавши да постане краљ Француске. Шест месеци касније, умро је и Шарл VI, а круна краљевстава Енглеске и Француске прешла је на Хенријевог и Катарининог деветомесечног сина, Хенрија VI, чија безвољна владавина ће се показати катастрофалном за Енглеску, нарочито њене поседе у Француској. Иако га његово дело није задуга надживело, Хенријева владавина је остала упамћена као светла тачка у средњовековној историји Енглеске.

Победа код Аженкура, остварена упркос несразмери у снагама, и данас једна од најславнијих енглеских битака, овенчала је његов лик славом, и донела му репутацију

ратничког краља који располаже добрим смислом за тактику и кога краси лична храброст.

Ова слика ратничког краља овенчаног славом остала је константа у описима његовог живота. Средином тридесетих година 15. века настала су два прозна животописа краља на латинском језику. Први је „Животопис и дела Хенрија V“ (Vita et gesta Henrici Quinti), анонимног аутора за кога се усталило име „Псеудо-Елмхам“, након што се у прошлости мислило да је аутор овог списка Томас Елмхам, монах опатије светог Августина у Кентерберију. Псеудо-Елмхамов извор информација се чини да је био сер Валтер Хангерфорд, блиски саветник и заповедник у служби Хенрија. Други латински животопис из овог периода је „Животопис Хенрија V“ (Vita Henrici Quinti) Италијана скромног имена Тит Ливије Фруловиси. Значајна за овај рад биће „Велика хроника“ (Chronica Maiora) Томаса Волсингхама, коју је овај монах манастира светог Албана писао већег дела свог живота, практично до своје смрти, и забележио је догађаје у трајању од 46 година, од позних дана владавине Едварда III до смрти његовог унука Хенрија V. За време Хенрија VIII написан је први животопис Хенрија V на енглеском под прозаичним називом „Први енглески животопис краља Хенрија V“ под утицајем „Животописа“ Тита Ливија, посвећен од стране свог анонимног аутора Хенрију VIII, у нади да ће он бити тај који ће бити вредан заоставштине свог старијег монарха имењака. У делу које је писао тјудоровски хроничар Едвард Хал под називом „Сједињење две светле породице Ланкастер и Јорк“ из 1542. и које је било непријатељски настројено према самом зачетнику династије Ланкастер, Хенрију IV, ипак се поздрављају „победничка дела Хенрија V“. Ипак, онај који је највише утицао на слику о Хенрију V, и чија се визија Хенрија урезала у свест јавности био је Вилијам Шекспир. Он је своју драму написао под утицајем Холинshedове хронике из позног 16. века, коју је користио као свој главни извор. Овај рад ће за циљ имати представљање једне кратке Хенријеве биографије, како је она забележена у изворима и литератури, и њено упоређивање са сликом Хенрија која постоји у јавности, која је настала углавном на основу Шекспировог дела. Приметан је контраст између слике младих Хенрија као принца Хала из „Хенрија IV“, и краља Хенрија из „Хенрија V“. Занимљива је његова метаморфоза из размаженог принца, склоног задовољствима материјалног света, коме је недостатак поштовања једна од главних мана, у краља који је свесно одбацио грехе своје младости, и постао, може се рећи, савршен хришћански монарх, посвећен религији, спреман да послуша савет старијих од себе. Ова слика је резултат Хенријеве

свесне жеље да поново изгради своју репутацију. Део тог процеса је и кампања из 1415. која је крунисана успехом код Аженкура, и која је зацементирала Хенријеву славу као ратничког краља.

Изненадни принц - младост Хенрија V

Постоји само један документ који сведочи о рођењу будућег Хенрија V (1386.) у Монмаутском замку, који је настао 60 година након овог догађаја. То је радни налог за поправку куле „у којој је наш драги Принц из славног сећања рођен“ из 1445.¹ Монмутски замак се налазио у Велшкој марки, што је можда и било предзнак будућег Хенријевог ангажмана у овој области. Он је био најстарији син Хенрија „Болингброка“, Ерла Дербија, који вероватно у то време није ни слутио да ће га пут живота нанети на стазу престола Енглеске, на који ће ступити као први краљ из лозе Ланкастера, Хенри IV.

Замак Монмаут био је власништво деде Хенрија V, Јована од Ганта, војводе од Ланкастера. Он је био трећи син краља Едварда III, и важна личност за време владавине свог синовца, Ричарда II. Ово је био само један од многих замака и поседа који су дошли у посед Јована од Ганта кроз његов брак са Бланком, наследницом Ланкастерског војводства. Хенри је био наследник овог великог имања, које је, након крунског поседа, било највеће у Енглеској. Смешило му се и наследство преко мајке, Марије од Бохуна, која је била кћерка Хамфрија од Бохуна, ерла Херефорда и Есекса.²

Дакле, пред Хенријем је била светла будућност, која би га одвела до највиших редова енглеског племства. Био би битан део енглеског политичког окружења, вероватно би се добро оженио, и евентуално, постао војвода од Ланкастера. Међутим, судбина му је наменила другачији пут.

Хенријево детињство је било обележено бригом за његово образовање коју је испољавао његов отац, који је и сам био склон ширем образовању. Хенријева припадност споредној грани владајуће династије довела је до његовог раног укључивања у јавну сферу. Године 1397. присуствовао је склапању брака енглеског краља Ричарда II са Изабелом, кћерком Шарла VI, краља Француске, који је требало да

¹M. Mercer, *Henry V, The rebirth of chivalry*, National Archives, Surrey 2004, 3.

²M. Cowper, *Henri V*, Osprey Publishing, London 2010, 6.

учврсти тридесетогодишње примирје између две земље, као припрему за закључење коначног мировног споразума.³ Тада је вероватно први пут постао свестан англо-француског питања, које ће имати тако велики утицај на њега у познијем животу. У ово време долази и до бурнијег дела Хенријеве младости. Његов отац, Хенри Болингброк, 1398. је протеран на десет година из Енглеске, након што је био умешан у сукоб са Томасом Моубрејом, у коме је на видело испливала завера против Ричарда II.⁴ Ускоро је умро и његов деда, Јован од Гана, а Ричард II је ускратио наследство Хенрију Болингброку док овај не одслужи своју казну до краја. Краљ је узео у обзир невољу у којој се нашао млади Хенри, па му је обезбедио издржавање, а 1399. Хенри је пратио краља на његовом походу у Ирској. Ту је Ричард Хенрија произвео у витеза. Ово је био Хенријев први сусрет са ратом. Не зна се да ли је он учествовао у борби, али, иако је било уобичајено за племиће тог узраста да буду поведени у поход, ипак се мора имати на уму да је Ричард можда имао и друге разлоге за вођење свог младог рођака са собом, имајући у виду незадовољство Хенријевог оца након што му је одбијено наследство. Ако је имао намеру да га употреби као таоца да би спречио неки план Хенрија Болингброка, то Ричарду није успело. Болингброк је искористио Ричардово одсуствовање из Енглеске да се врати у земљу у јуну 1399. у начелу још увек само тражећи своје право на наследство, али и гледајући једним оком и на престо. Ричард се вратио у Енглеску, али је пре тога наредио да се млади Хенри заточи у замку Трим, северно од Даблина. Док се Ричард вратио у Енглеску, Хенри Болингброк је преузео контролу над великим делом земље, која је већ била незадовољна све већом Ричардовом самовољом.⁵ Падом Честера, важног центра Ричардове подршке, краљ је био приморан да се преда, а у наредним месецима и да абдицира у корист Болингброка. Отац је одмах ослободио Хенрија, који је учествовао у церемонији крунисања Хенрија IV за краља Енглеске, а и сам је, уз велики церемонијал, понео титуле принца од Велса, војводе Корнвола и ерла Честера, и признат је од стране Парламента као наследник свог оца. Ово је вероватно урађено као начин учвршћења нове лозе на престолу, након тако очигледне узурпације. Постављен је и за војводу Аквитаније, да би се показала посвећеност новог режима очувању енглеских позиција у Француској, а његов отац је

³*Henri V: New Interpretations*, ed. Gwilym Dodd, York Medieval Press, York 2013, 13. (Anne Curry)

⁴*Henri V: New Interpretations*, 16. (Anne Curry)

⁵*New Cambridge Medieval History*, vol 7. Cambridge University Press, Cambridge 2008, 457. (Edward Powell)

решио да наследство у Ланкастеру препусти свом сину, мада је задржао контролу прихода са овог поседа.⁶

Млади Хенри је из затвореника у Ирској преко ноћи постао краљевски принц. Ипак, ова нова позиција је са собом носила и опасности. Није било могуће да оваква узурпација прође без контраудара. Већ почетком 1400. године млади Хенри био је мета тровања, али озбиљнији сукоб биће са некадашњим савезницима Хенрија Болингброка, Персијима од Нортамберленда. Незадовољан наградама које су му додељене након успешне подршке Хенрију Болингброку, Хенри Перси, ерл од Нортамберленда подигао је 1403. побуну против краља која је кулминирала у бици код Шрузберија, у којој је погинуо Персијев син, такође Хенри Перси, зван Хотспур. Иако је помилован, Перси старији је наставио да подстиче северне крајеве земље на немире.⁷ Једна од епизода која је обележила знатан део младости Хенрија, принца од Велса, била је побуна Овејна Глиндевера (Owain Glyndwr) у Велсу, која је започета 1400. као лични сукоб Овејна са његовим суседом Рециналдом Грејом, али је ускоро ескалирала у борбу за велшку независност. Угрожено је било и примирје са Француском из 1396. На све ово, надовезали су се и финансијски проблеми. Пошто је био узурпатор, Хенри IV није имао великог утицаја на пореску политику Парламента.

У овом нестабилном периоду одвијало се припремање младог Хенрија за вођење државних послова. Био је то нарочито активан период војних кампања, што ће имати огроман значај, с обзиром да ће Хенри V провести већи део своје владавине у рату. У ратовању у Велсу, Хенри, принц од Велса, стекао је веће искуство него већина других наследника престола пре њега. Ту је стекао и познанства и сараднике, који ће га пратити у Француској касније, и његова пажња према војној дисциплини, као и схватање тактичког значаја стрелаца потичу из овог периода.

Принц ратник – принц државник

⁶*Henri V: New Interpretations*, 24. (Anne Curry)

⁷Anne Curry, *Henry V, From playboy prince to warrior king* Penguin Books, London 2015, 35.

Хенри IV враћао се са краћег и неодлучног похода у Шкотској, када је у Велсу избила побуна Овејна Глиндевера. Краљ се запутио ка Велшкој граници, где му се придружио и млади принц Хенри. На рођендан младог Хенрија, Овејн Глиндевер се прогласио за принца од Велса.⁸ Зато је било неопходно да прави принц буде присутан у гашењу побуне. Ипак, пазећи на будућност династије, краљ није повео младог принца са собом у сам поход. Уместо тога, послао га је у Честер, са овлашћењем да да амнестију сваком велшком побуњенику који дође пред њега да се покаје. Овде је провео већи део времена са Хенријем Персијем Хотспуром, који је у то време уживао велико поверење краља, сматрајући га погодним ментором за принца. Принц је са Хотспуром учествовао у опсади Конвеја у априлу 1401. након што су велшки побуњеници заузели овај град. Након шест недеља град се предао, што је Хенрију било прво искуство са изазовима опсаде. Након тога, принц је потпао под надзор сер Хјуа Диспенсера, искусног војника и подржаваоца породице Ланкастер. Следећих година, принц је боравио у северном Велсу, где се сусрео са проблемима герилског ратовања у планинском подручју. Комору су му напали велшки побуњеници, и однели и његов лични пртљаг. Са 16 година ступио је на прву командну дужност, када је 1402. постављен за краљевског намесника у Велсу, на челу снага од 3000 људи, као и гарнизонских трупа. Није успео у покушају да сатре побуњенике принца-претендента, чија се војска повукла у планине, али се Хенри задовољио пљачком његових земаља. У то време наишао је и на проблем издржавања своје војске, као и обезбеђивања исхране војника на негостољубивом терену Велса.⁹

Ускоро, принц Хенри ће научити и тешку лекцију о променљивости интереса и несигурности оданости, када се Персији буду окренули против његовог оца 1403. године. Неколико људи који су били принчеви најближи сарадници у претходних неколико година сада су му постали непријатељи. Уз Хотспура, ту је био и Томас Перси, брат старијег Хенрија Персија, који је заменио Хјуа Диспенсера на месту принчевог ментора. У бици код Шрузберија у лето 1403. године млади Хенри заповедао је претходником, што указује да је његов отац имао поверења у његове војне способности. Тада је Хенри претрпео озбиљну рану, када је погођен стрелом у лице. Испољавајући знатну личну храброст, одбио је да напусти бојно поље, и наставио је да храбри своје војнике. Из тог догађаја сачувано је сведочење хирурга Џона Бредмора,

⁸R. R. Davies, *Revolt of Owain Glyn Dwr*, Oxford University Press, New York 1995, 102.

⁹*Henri V: New Interpretations*, 24. (Anne Curry)

који је извео медицински захват извлачења стреле која је остала чврсто забодена у образу младог принца. Овај хирург је морао да направи и инструмент којим је извео захват, који је касније и нацртао уз опис захвата.¹⁰

Можда као резултат повреде, Хенри је следећу годину провео са енглеске стране границе са Велсом. Ово је резултовало све већим успесима које је Глеиндевер постигао у Велсу, у чему су му доста помогле и француске трупе, са којима је чак заузео замак Харлех, и претио и самом Вустеру, принчевом седишту.¹¹ Након што је провео неко време у Лондону, учвршћујући свој положај као наследника престола, и све више учествујући у политичком животу, принц Хенри се 1407. вратио у Велс и посветио окончању побуне. Међутим, код Абериствита је претрпео неуспех у опсади, и одустао је од директног учешћа у походима у Велсу. С обзиром на непознату болест која је погоршавала здравствено стање његовог оца, вероватно је сматрао да је битније да буде у центру догађаја.¹²

1408. и 1409. године Хенријев утицај расте како здравље његовог оца слаби. Ишчекујући краљеву смрт, Хенри почиње да води главну реч на седницама државног савета. Сменио је неколико представника „старе гарде“, а увео своје представнике. Такође је променио локацију састанка следећег Парламента. Кроз целу 1410. Хенријев утицај се није смањивао. У савет је увео још својих присталица попут ерла Арундела и ерла Ворвика, а састанци су се често одржавали и у принчевом дому. Мењајући стари начин вођења седница, Хенри се дистанцирао од оца за кога се очекивало да ће сваког тренутка умрети. У спољној политици Хенри је можда већ тада испољио своје интересовање за Француску, постављајући себе за капетана Калеа, последњег енглеског поседа на северу Француске. Такође је обезбедио снабдевање гарнизона коме је претила опасност од Француза. Међутим, у Француској долази до све већих подела. Након убиства Луја, војводе Орлеанског, од стране присталица Јована Неустрашивог, бургундског војводе, Шарл, син Орлеанског, формирао је свој блок присталица, који су постали познати као „Армањаци“ по Шарловом тасту, грофу од Армањака.¹³ Бургундски војвода, који је имао одлучујући утицај за време напада менталне болести француског краља Шарла VI, 1411. понудио је савез Енглеској кроз

¹⁰ M. Cowper, *Henri V*, 12.

¹¹ R. R. Davies, *Revolt of Owain Glyn Dwr*, 117.

¹² Anne Curry, *Henry V*, 39.

¹³ С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Клио, Београд 1997, 400.

брак принца Хенрија са војводином кћерком. Енглези су своју политику према Француској заснивали на миру из Бретињија који је 1360. Едвард III издејствовао након великих енглеских победа. Овим миром Енглезима је припадао велики појас територије у југозападној Француској који би био под сувереном влашћу енглеске круне. Међутим, Хенријево неискуство у спољнополитичким питањима се исказало у његовом споразуму са Бургунђанима. Споразум није обавезивао његове савезнике да му помогну да оствари услове из мира у Бретињију. Хенри је ипак одлучио да испоштује свој део нагодбе, и послао је трупе под командом свог пријатеља Томаса Фицалана, ерла од Арундела, у помоћ Бургунђанима.

Ипак, здравље његовог оца се нагло опоравило, па је и он почео да се враћа на своје дужности. Овакав след догађаја био је изненађујући за принца Хенрија, па је дошло и до сукоба, а његови постављеници су посмењивани у Парламенту, након што је принц покушао да убеди оца да абдицира. Краљ је, у обрту прилика, 1412. прихватио захтев странке Армањака у Француској за помоћ, с тим што је он у текст споразума убацио део о помоћи коју ће војвода Шарл пружити Енглезима, позивајући се на мир из Бретињија, и праведне захтеве Енглеза у Француској. Ипак, ова обећања Хенрију IV нису била реална, с обзиром да Армањаци нису контролисали краља Шарла VI. Штавише, док су Енглези стигли у Француску, Армањаци и Бургунђани су склопили мир у Оксеру.¹⁴

Хенри IV је желео да лично поведе војску у Француску, али га је нови напад болести приморао да команду да свом другом сину, Томасу, војводи од Кларенса. Ово је нарочито лоше утицало на односе између браће, с обзиром да би било природно да престолонаследник буде изабран за овако важан задатак. Хенри је такође био понижен тиме што је морао бургундском војводи да објасни зашто отказује њихов споразум, и како мора да се повинује очевој одлуци. Оваква понижења његов младалачки дух није могао да истрпи. Недуго након што је Хенри IV поверио команду свом другом сину, принц је упутио своме оцу отворено писмо. У њему је оптужио свога оца како је подривао његову командну улогу, и свог брата за покушај да заобиђе наследни ред, ширећи гласине преко својих људи како Хенри планира преврат. Такође, Хенри је са оружаном пратњом дошао у Лондон, што је само по себи оставило горак укус у устима.

¹⁴ М. Cowper, *Henri V*, 15.

Ипак, према Волсингхаму,¹⁵ отац га је топло примио, и чинило се да су се принц и краљ измирили, иако је краљ одбио да отвори истрагу против оних који су ширили гласине. У међувремену, испливале су друге оптужбе на рачун принца у Парламенту, о томе како је проневерио плате гарнизона у Калеу, и Хенри је поново покушао крајем године да изврши притисак на оца долазећи у Лондон са пратњом. Ипак, за тим није било потребе, јер је у Парламенту ослобођен оптужби. Ови сукоби са сином су изгледа коначно уништили здравље Хенрија IV, који је преминуо у марту 1413. године. Питање је колико су отац и син резрешили своје сукобе пре краљеве смрти. У већини сведочења принц је уз оца у тренуцима пред смрт, тако да се поставља питање да ли је то опште место, јер када се ова сцена стави насупрот оне о Хенријевој трансформацији након успона на престо, оне стоје у директној повезаности, и вероватно служи као мотиватор за тај преображај.

Могуће је да се ових последњих неколико година Хенријевог принчевања, у којима је долазио у сукобе са оцем, испољавао јаку жељу за влашћу, презир према млађем брату, представљају извор за Шекспировог „принца Хала“ из „Хенрија IV“. Међутим, у стварности видимо да је принц Хенри био комплексна личност, не једнодимензионална како га је велики писац представио, што и није неочекивано.

Краљ Хенри V

Хенријево крунисање у Вестминстеру 9. априла 1413. обележила је снежна олуја. Како бележи Волсингхам,¹⁶ постојали је више тумачења ове необичне појаве. Неки су тумачили да ће владавина новог краља бити хладна и оштра, док су други, оптимистичније, сматрали да ће са владавином новог краља киша и снег проћи, и наступити лепше доба. Према Волсингхаму, чим је Хенри преузео владарске инсигније, одмах се преобратио у нову особу, посвећену части, достојанственоу у појави, и складног понашања.¹⁷ Хенри је ову промену свесно и активно припремио, понашајући се онако како је сматрао да улога краља треба да изгледа. Оваква свесна промена потврђује неке од навода о његовом понашању у позније доба свог принчевања. Хенри је имао свест о важности краљевске власти, и сматрао је да оно са чим је могао да се извуче док је био принц, није било прикладно понашање за једног

¹⁵Thomas Walsingham, *Chronica Maiora*, translated by David Preest, The Boydell Press, Woolbridge 2005, 386.

¹⁶Walsingham, *Chronica Maiora*, 389.

¹⁷Исто

краља. То је можда и резултат тога што је неколико година ишчекивао наследство престола. Због своје младости у којој је било мрља, Хенри је био свестан да мора више да се потруди да би се доказао као краљ. Такође, битно је не заборавити да је он био наследник једног узурпатора. Брзо је показао посвећеност Богу и Цркви, учвршћујући своју везу са другом половином средњовековног савеза престола и олтара. Сва сведочанства бележе Хенријеву исповест након очеве смрти кармелитским монасима, које је од тада држао у своме домаћинству као редовне исповеднике. Кључни догађај којим је Хенри задобио поверење Цркве била је побуна лоларда 1414. коју је брзо сузбио.

Још један пример Хенријеве трансформације била је промена окружења. Прекинуо је сарадњу са великим бројем својих сарадника из периода принчевања, очигледно их сматрајући неприкладним за своју нову улогу. Ипак, оне који су остали, поставио је на високе позиције. Томас Фицалан, ерл од Арундела, постављен је за ризничара, канцелар је постао Хенри Бјуфорт, заменивши архиепископа Арундела, једног од Хенријевих противника из времена док је био принц. Побољшао је и односе са својим братом, Томасом, војводом од Кларенса, односећи се према њему у складу са Томасовим статусом, али га је ипак скрајнуо са битнијих позиција, постављајући ерла од Ворика уместо Томаса за капетана Калеа. Ворвик је био Хенријев човек од поверења, који је учествовао у преговорима са Французима, као и на сабору у Констанци 1414. где је Хенри покушавао да истакне важност енглеских интереса у решавању папске шизме.¹⁸

Доводећи своје људе, Хенри није сменио све очеве поверенике, задржавајући оне у које је и сам имао поверења. Неки од тих људи били су стари ланкастерски подржаваоци, још из времена Јована од Гана. Сер Томас Ерпингам постављен је за краљевог послужитеља, а управник краљевског домаћинства био је Хенри Фицхју. Ови људи били су искусни војници, већ дубоко у педесетим годинама. Могуће да су Хенрију требали људи који су деловали као строге фигуре, како би створио слику угледног младог краља, спремног на прихватање савета. Ипак, ово није била само пропаганда, јер Хенри се заиста тако и понашао; био је шкрт са наградама, није имао миљеника, сматрајући да се напредовање у служби добија заслугама. Иако је своју браћу Јована и

¹⁸J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth*, 15.

Хамфрија уздигао на позиције војвода од Бедфорда и Глостера, није их обезбедио великим поседима, а ове титуле нису биле наследне.

Пазио је и на финансијску страну власти. Трудио се да трошкове краљевског домаћинства и његову бројност држи на минимуму. Трудио се да се окружи водећим племићима и клерикима, у супротности са својим оцем, који је трпео критике да је уздигао превише људи нижег рода у своје окружење. Ипак, као резултат владавине испуњене ратом, велики део Хенријевог ужег круга чинили су војници. Недуго након крунисања, Хенри је окупио водеће племиће, и обећао да ће владати часно у циљу напретка краљевства, док су се племићи заклели њему на верност. У складу са традицијом, након свог крунисања расписао је општу амнестију. Овим чиновима желео је да искаже своје добре намере, и да растера гласине о покушају преврата које су кружиле пред смрт његовог оца.

Неколико недеља након ступања на престо објавио је да ће Ричард II добити краљевску сахрану у Вестминстерској опатији, што је и учинио децембра 1413. године. Ово је учинио из два разлога. Желео је да угаси гласине да је Ричард још увек жив, и такође, желео је да укаже почаст монарху који се према њему понео часно док је Хенри још био само младић. Сахрана његовог оца била је посебно свечана церемонија, која је служила да покаже заслуженост Хенријевог места на престолу.¹⁹

Хенри је заказао почетак заседања новог сазива Парламента за 15. мај 1413. године. На том заседању показао је да је спреман да се избори са финансијским проблемима свог оца, као и да смањи расходе краљевског домаћинства.²⁰ Овим је задобио наклоност Доњег дома, који му је дозволио убирање пореза на вуну за следеће четири године, и убирање директног пореза од становништва. Ипак, Доњи дом га је подсетио и на неиспуњене обавезе његовог оца, који је пуно обећавао, али мало испуњавао.²¹

Као монарх посвећен свакодневном вођењу свог краљевства, природно је да је Хенри посветио велику пажњу реду и миру. Резултат тога био је Статут о немирима, који је донет у новом сазиву Парламента у априлу 1414. године. Такође, Хенри је слао Суд краљевске клупе у грофовије на граници са Велсом где се безакоње отимало контроли.

¹⁹Anne Curry, *Henry V*, 80.

²⁰Jenny Nuttall, *The creation of Lancastrian kingship*, Cambridge University press, Cambridge 2007, 104.

²¹J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth*, 21.

Оно што је показивало његове будуће планове је да у овом заседању Парламента није захтевао ново опорезивање, у нади да ће следећи сазив памтити то, за будуће потребе.

У време заседања овог Парламента у Лестеру, у априлу 1414. године, у жижу јавности долази још један проблем са редом и законом – побуна осуђеног јеретика сер Џона Олдкасла. Он је служио у Велшком рату на походима принца Хенрија, као и у експедицији коју је он послао у помоћ Бургунђанима 1411. године. Олдкасл је био један од људи који су остали у Хенријевом кругу након његовог ступања на престо, иако је био већ под будним оком Цркве због својих лолардских гледишта. Лоларди су били присталице учења Џона Виклифа које се у Енглеској раширило крајем 14. Века, и које ће касније инспирисати Јана Хуса.²² Припадници клера су посетили младог краља и изнели пред њега оптужбе против Олдкасла. Хенри је био невољан да преузме нешто поводом тога, али је био свестан важности веза са Црквом за једног младог монарха који је тек ступио на престо. У октобру 1413. Олдкасл је осуђен за јерес од стране црквених власти, и предат световним властима на извршење казне.²³ Краљ је тада оклевао из обзира према свом саборцу, дајући му четрдесет дана да се покаје, што је Олдкасл искористио да побегне из Тауера и подигне побуну. Његове присталице су планирале да се прерушени инфилтрирају у двор, и приликом славља заробе Хенрија и његову браћу. Ова завера, и план за ширу мобилизацију лоларда, је разоткривена издајом двојице завереника. Краљ је припремио замку, међутим, Олдкасл није ухваћен. У светлу ове побуне, у којој су учествовали људи из краљевог круга, Хенри се трудио да нагласи своју приврженост Цркви. У оквиру његових нових мера, Лестерски парламент је усвојио и Статут о лолардима, дајући шира овлашћења судовима за подршку Цркви у утврђивању јереси.²⁴ За лоларде, Хенри је био изгубљен случај, након велике наде коју су полагали у њега, и прозвали су га „принц попова“. Олдкасл је ухваћен тек 1417. и тада је искористио прилику да подбоде Хенрија, изјавивши да је за њега једини прави краљ Ричард, који живи у Шкотској. Ово говори колико је раширена била прича да је Ричард II преживео, и да нису сви били убеђени у Хенријево преношење Ричардовога тела у Вестминстер.²⁵

Хенри је наставио своје приближавање Цркви оснивањем нових манастира, као знак његовог потпуног отклона од лоларда, који су били нарочито критични према

²² Пеинтер, *Историја средњег века*, 485.

²³ J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth*, 236.

²⁴ *Исто*, 258.

²⁵ *Henri V: New Interpretations*, 103. (Maureen Jurkowski)

монаштву. Основао је картузијански манастир у Шину 1415. године, као и женски манастир Бригетинског реда, под називом „Сион“, који се налазио преко Темзе, насупротив картузијанском манастиру.

Рат са Француском

У тренутку Хенријевог ступања на престо, енглеска војска коју је у Француску послао Хенри IV као помоћ странци Армањака у лето 1412. била је у Бордоу, главном граду енглеске Гаскоње. Планирана офанзива против Бургунђана била је отказана када су две француске струје склопиле мир у Оксеру у августу 1412. године. Енглези су ипак планирали да искористе ове трупе да учврсте границе енглеске Гаскоње. На вест о очевој смрти, Томас, војвода Кларенса, командант ове војске, вратио се у Енглеску. Хенри је на чело војске поставио Томаса Бјуфорта, ерла Дорсета, наређујући му да настави кампању против Француза коју је започео његов брат северно од Гаскоње. Хенри је био свестан да су Армањаци и Бургунђани сада уједињени, и желео је поново да успостави примирје из 1396. године, али је желео и да побољша енглеску позицију у преговорима који ће наступити.²⁶ Хенрија је у преговорима заступао Хенри Чичел, бискуп св. Давида. Примирје је обновљено у септембру 1413. и поново у јануару 1414. али, као што се види, Французи су обнављали примирје на кратак рок, сматрајући Хенрија неискусним и несигурним владаром. Међутим, поделе у Француској поново су почеле да се појављују. Јован, војвода Бургундије, морао је да напусти Париз, чиме је краљ пао у руке партије Армањака. У фебруару 1414. војвода Јован проглашен је за издајника и грађански рат је настављен. Ово је отварало нове прилике за Енглезе. И краљ Шарл VI и војвода Јован нудили су Хенрију прилике за женидбу. У јануару 1414. године Хенри је опуномоћио Хенрија, лорда Скропа на челу делегације која би преговарала са Французима о миру који би садржао и брак Хенрија са Катарином, кћерком француског краља. Међутим, како се сукоб у Француској распламсавао, Хенри је увидео прилику да прошири своје захтеве, надајући се поред богатог

²⁶Anne Curry, *Henry V*, 93.

Катарининог мираза и проширењу енглеских територија на југозападу Француске, заснованом на миру из Бретињија.²⁷ У мају, у Енглеску су стигли представници Бургунђана, који су ступили у преговоре о склапању Англо-бургундског савеза. Ипак, сада када војвода Бургундије није више држао у рукама краља, Енглези су се држали хладно према овим преговорима. У јесен 1414. Хенријево посланство стигло је у Париз да преговара са представницима француског краља о два мировна предлога: браку Хенрија и Катарине, и праведном решењу питања Хенријевих посета у Француској. Хенри је био спреман да се одрекне својих претензија на престо Француске, које су сви краљеви Енглеске истицали још од Едварда III, заузврат би Французи применили у потпуности мир из Бретињија којим би читава Аквитанија, и шире, припали у пуној суверености енглеској круни. Тражио је и да Французи исплате заостали откуп краља Јована II, који је био заробљен након битке код Поатјеа 1356. године, мираз Катарине од 2 милиона екуа, као и да као вазал француског краља преузме Нормандију, Ман и Анжу.

Могуће је да је Хенри рачунао на страх Француза од Англо-бургундског савеза, или, што је вероватније, да је желео да изнесе такве захтеве, да буде сигурно да ће их Французи одбити, чиме би оправдао рат, у ком случају је стварно рачунао на савез са Бургунђанима.

Нимало неочекивано, Французи су одбацили његове захтеве, и понудили му суму мираза од 600000 екуа. Хенри је сада ризиковао да се осрамоти ако прихвати овај предлог, а вероватно је и увиђао предност у нападу на подељену Француску. Зато је сазвао Парламент за новембар 1414. године, на коме је изнет Хенријев план да иде у рат са Француском. Парламент је обузела ратна клима, и одобрено му је прикупљање општег пореза чак за две следеће године, док је Сабор кантерберијског клера одобрио двоструко опорезивање свештенства. Савет племића и центрије који се одржавао такође у то време изразио је спремност на војну службу. Међутим, постојали су и гласови опреза, који су захтевали да се макар још једно посланство упути на француски двор. Посланство је послато након Нове године, и требало је да смањи енглеске захтеве, како територијалне, тако и финансијске. Међутим, стање у Француској се променило, и странке Армањака и Бургунђана су се поново помириле у фебруару 1415. године. Зато су се Французи односили према енглеским посланицима

²⁷J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth*, 412.

са презиром, а Шарл VI је наредио прикупљање пореза као припрему за дочек инвазије.²⁸

Инцидент из ових преговора појављује се и код Шекспира, у *Хенрију V*, када дофен Шарл шаље Хенрију на поклон тениске лопте, чиме је требало да се покаже како Французи имају мишљење о Хенрију као о неискусном и несигурном владару. Овај инцидент је посведочен у неколико извора, тако да је вероватно истинит. Хенри је на овај гест одговорио припремама за рат. Французи су ипак послали још једну делегацију у Енглеску, али то је било више ради пропагандног ефекта, како би се Хенри приказао као нападач, као и да би могли да се на лицу места информишу о Хенријевим припремама. Хенри је одговорио својом пропагандом, пославши примерке уговора са Армањацима из 1412. којим се они обавезују да ће изаћи у сусрет енглеским захтевима, у Сабор у Констанци, као и Жигмунду Луксембуршком, светом римском цару, поручујући му да цело Хришћанство треба да зна за лицемерје Француза.

Иако је Хенри добио значајну подршку свом походу у Парламенту и клеру, ипак је наилазио на логистичке тешкоће. С обзиром да је планирао дванаестомесечну експедицију није имао довољно новца за плате војника који су захтевали да за тако неизванредан подухват буду плаћени унапред, чак и са додатним порезима којима је располагао. Стога је морао да се окрене позајмицама од лондонског Ситија, као и од италијанских трговаца. Чак је и заложил краљевске драгуље као гаранцију да ће исплатити новац својим капетанима. Јасно је колико је Хенри уложио на коцку у Француској.²⁹

Краљ је такође морао да обрати пажњу на одбрану краљевства за време свог одсуства. Морао је да снабде додатним људством шкотску и велшку марку, као и Кале, а послао је и људе у потрагу за Овејном Глиндевером, који је још увек успевао да избегне енглеске власти. Постојала је и опасност од преврата Енглеској, нарочито ако би поход на Француску резултовао мршавим успехом. Оно што је нарочито упозоравало на могућност преврата десило се још на самом Хенријевом поласку из Саутемтона.³⁰

Саутемтонска завера укључивала је Хенријевог рођака Ричарда, ерла Кембрица, и витеза из Нортамберленда сер Томаса Греја. Не зна се који им је био циљ, али су

²⁸J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth*, 431.

²⁹*Henri V: New Interpretations*, 157. (Jenny Stratford)

³⁰J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth*, 511.

кружиле гласине о довођењу из Шкотске човека који је тврдио да је покојни Ричард II, укључујући и шкотску инвазију, а повезивани су и Персији од Нортамберленда. Завера је требало да се одигра док је краљ укрцавао трупе, што би га учинило поприлично заштићеним, што опет указује да је завера морала бити добро организована. Завереници су на свом саслушању тврдили да имају подршку бројних племића, укључујући ерла Арундела. Ово можда указује да Хенријева инвазија није била општеприхваћена, како се то на први поглед чини. Хенри, лорд Скропа је имао сазнања о завери, али није обавестио краља. Хенри је заправо сазнао за заверу од Едмунда Мортимера, ерла Марча, који је заправо био кандидат за престо завереника. Он је осећао дужност према Хенрију, с обзиром да га је овај ослободио кућног притвора.

Хенри је делао брзо. Погубио је свог рођака, Ричарда, Томаса Греја, и лорда Скропа након кратког суђења. Није се поновила попустљивост коју је показао Олдкаслу. Хенри је овако одлучним решавањем потенцијално опасне кризе учврстио своју позицију, мада је он желео да то учини снагом своје воље, ипак се то одиграло кроз страх. Био је то злокобан почетак Хенријевог подухвата.

Аженкур

Шекспир приказује Хенријев поход као подухват „неколицине срећних“, што ствара погрешну слику о величини овог подухвата. Први пут од похода Едварда III из 1359. године један енглески краљ лично је предводио поход у Француској. Његова војска, која је бројала близу 12 000 људи била је већа од Едвардове, и приближна оној сили којом је Едвард извојевао своју славну победу код Кресија. Велику већину војника су чинили стрелци, у размери од 3:1.³¹

Хенри V је имао за циљ управо супротно, освајање и задржавање француске територије. Зато је и ангажовао трупе на неубичајено дуг период од 12 месеци. Од војске се очекивало да припреми тромесечне залихе хране, што је указивало да је Хенри очекивао опсаде уместо пљачке која је била уобичајен начин снабдевања за време дотадашњих енглеских „шевошеа“ (chevauchee), тј. муњевитих пљачкашких

³¹*Journal of Medieval Military History*, vol. 9, Anne Curry, Adrian R. Bell, Boydell Press, Woodbridge 2011, 41. (Adam Chapman)

похода кроз француску унутрашњост. Хенри је извршио и озбиљну инжињерску припрему, водећи на поход тобције, минере, зидаре... Дакле, Хенријев поход је само на први поглед био сличан претходним енглеским нападима на Француску. Заправо је он био озбиљна измена у дотадашњем начину ратовања у Стогодишњем рату. Хенри је очекивао територијално проширење, које би му донело и финансијску корист, као и прилику његовим војницима за насељавање. Заузимање Нормандије би и допринело побољшању енглеске трговине, одузимајући француским пиратима луке из којих су нападали енглеске бродове. Арфлер је био нарочито озлоглашено пиратско седиште. Такође, било је лако снабдевати трупе у Нормандији из Енглеске, а њено освајање би донело бољу преговарачку позицију Хенрију у преговорима са Французима, показујући на дипломатској сцени Европе да је млади енглески краљ озбиљан играч. Хенри је рачунао да ће Французима бити потребно доста времена и новца да подигну довољно велику силу којом би одговорили на његов напад, што би му дало довољно времена да утврди своје позиције на освојеној територији. Ипак, подела на коју је Хенри рачунао да се понови између завађених француских племића није се десила, и они су против њега наступили са уједињеном војском, након потписивања споразума у Арасу.

Хенри је уживао предност нападача. Французи нису успели довољно брзо да подигну војску да би могли да се умешају у Хенријеву опсаду Арфлера на обали Ламанша која је трајала од 17. августа до 22. септембра 1415. године.³² Ипак, Хенријев план није пошао онако како је он то желео. Арфлер се показао као жилав залогаш, и опсада се одужила. Хенри је посегао за претњама становништву, након што је опсада ушла у пету недељу, позивајући се на старозаветна правила ратовања. Грађани Арфлера су се предали, након што су постали свесни да нема француске војске која им хита у помоћ, и да је енглески краљ озбиљан у својим намерама. Хенри је веровао да му је победу донео Бог, и ушао је у Арфлер бос, запутивши се одмах у цркву светог Мартина у граду. Намеравао је да од Арфлера направи други Кале, истеравши велики део популације, насељавајући га енглеским колонистима.³³ Међутим, ова победа је била скупо плаћена. Његова војска је патила од дизентерије, након што је толики број људи боравио на једном месту тако дуго времена, и условима који нису били баш хигијенски. Скоро десетина војске је морала бити враћена у Енглеску због болести. Рачунајући и оне који су страдали у опсади, и велики гарнизон који је морао да остави

³² Anne Curry, *1415 Agincourt: A new history*, The History Press 2015, 93.

³³ Исто, 106.

у Арфлеру, јер су градске зидине биле тешко оштећене, Хенријева војска се значајно смањила. Са скоро трећином људи ван акције, и јесени која се ближила, Хенри је одустао од свог плана о дубоком продору и окупацији Нормандије. Решио је да се повуче у Енглеску, али како би нанео максимално понижење Французима, планирао је да то уради преко Калеа, прешавши преко целе северне Француске.³⁴ Додатно понижење Французима нанео је када је позвао Дофена на двобој, победник ког би постао наследник Шарла VI.

Хенријев напад је показао да су Енглези могли да нападну и озбиљно угрозе Француску, али његова освајања нису била онолика, нити постигнута тако брзо, како се то очекивало. Повлачењем, Хенри је штедео новац, и минимализовао је ризик, задржавајући наду да ће се вратити у Француску касније, и наставити свој план са јаче позиције. Повлачење преко Калеа није имало само пропагандни циљ, већ је тиме и одвлачио француску војску од брзог напада на Арфлер, дајући времена тамошњем гарнизону да поправи бедеме и припреми се за одбрану.³⁵ Међутим, није желео да се сусретне са француском војском у директној бици. Његов првобитни пут био је најкраћи могући, дуж морске обале Нормандије, за који би му требало осам дана од Арфлера до Калеа. Ипак, стигавши на ушће Соме, сазнао је да су Французи заузели северну обалу, улогоривши се са великом војском, блокирајући његов пут до Калеа.³⁶ Прелазак реке је најрањивији тренутак сваке војне операције, зато је Хенри решио да се упути југоисточно, узводно уз Сому, тражећи безбеднији прелаз. Тек 19. октобра, дванаестог дана од поласка из Арфлера, и стотинак километара узводно, Хенри прелази Сому. Сада је притисак био на Французима, који су морали да приморају Хенрија на битку, да би га спречили да стигне до Калеа. Зато су они 20. октобра послали гласнике Хенрију, изазивајући га на битку пред градом Пероном. Ипак, он је и даље покушавао да избегне битку, настављајући северно, покушавајући да заобиђе француску војску. Овакво маневрисање две војске довело је Французе у позицију код Аженкура, где су блокирали даљи Хенријев пут, око педесетак километара јужно од Калеа.

Предност у отвореној бици лежала је на страни француске војске. Хенријеве снаге су спале на око 8500 људи, од којих су 80 процената чинили стрелци, слабо оклопљени, и

³⁴Исто, 114.

³⁵Juliet Barker, *Agincourt, Henry V and the battle that made England*, Hachette Book Group, New York 2006, 456.

³⁶Anne Curry, *1415 Agincourt: A new history*, 135.

рањиви на јуриш коњице. С обзиром на опасност од директне битке, Хенри је ипак извршио неке припреме. Неколико дана раније, наредио је својим стрелцима да направе дрвене кочеве дужине скоро 2 метра, наоштрене са оба краја, након што је очекивао напад француске претходнице која је на коњима пратила његов пут уз реку. Могуће је да је до Хенрија стигла вест о ефективности колаца које су османске снаге искористиле за заштиту од оклопљених витезова у бици код Никопоља 1396. године.³⁷ Такође, током целе кампање, Хенри је истрајавао у строгом дисциплиновању своје војске. Његово вођство је значило много за морал војника. Ово се показало када су 24. октобра Енглези стигли до Аженкура и угледали целу француску војску како им блокира пут. Схватајући да до битке мора доћи, Хенри је храбрио своју војску. Ипак, Французи нису напали тог дана, знајући да време ради за њих. Њихова војска је само расла са протоком времена, док је Енглезе гризла нервоза. Ипored тога, неки француски племићи нису учествовали у бици, или су стигли прекасно, као војводе од Бретање и Брабанта.³⁸ Ни француска војска није била онолика колико су се они надали. Њено бројно стање је у изворима често претеривано, и тешко је за утврдити, ипак, на основу пореских података, и претпоставки колико је сваки племић могао водити војника, доња цифра је 12000 војника, што је свакако доста више од 8500 Енглеза. Оно што је ишло у енглеску корист је то што су већ два месеца ови људи били заједно, под командом владара који је задобио њихово поверење, и има харизму ратника, и који је за то време припремио тактику за управо ову прилику. За разлику од њих, француска армија се окупљала парцијално, како је који племић стизао са својом војском. Још раније је одлучено да Шарл VI, као ни дофен, неће учествовати у походу. Заповедник је био Шарл, војвода Орлеански, који није имао богатог војног искуства.³⁹

Јутра 25. октобра обе стране су припремиле своје снаге. Ишчекујући још војника, француска војска није нападала. Хенри је невољно отпочео битку, желећи да преузме иницијативу, знајући да време не ради за њега. Зато је наредио војсци да крене у напредовање преко поља ораница омеђених шумарцима, које су чиниле аженкурско бојно поље. Стао је када је француска војска ушла у домет енглеских стрелаца, и ту се припремио да дочека непријатељски напад. Французи су у претходницу ставили велики број својих оклопљених пешака, негде око 5000 њих, са намером да просто

³⁷*The soldier experience in the fourteenth century*, ed. by Adrian R. Bell, Anne Curry, Adam Chapman, Andy King, David Simpkin, Boydell Press, Woodbridge 2011, 157. (Michael Jones)

³⁸Juliet Barker, *Agincourt, Henry V and the battle that made England*, 573.

³⁹*Исто*, 566.

преимућством њиховог броја прегазе мали број енглеских оклопљених пешака, којих није било више од 1500, и да одмах заробе енглеског краља.⁴⁰ Поред ове, Французи су имали још једну формацију оклопљених пешака. Иако су располагали зназним бројем самострелаца, и класичних стрелаца, оклевали су са њиховом употребом, можда сматрајући да би их енглески стрелци својом бројношћу лако избацили из строја. У поређењу са луком, самострел је био тежи за пуњење, које је дуже трајало, па је војник који је руковао њиме био изложенији непријатељској ватри. Французи су намеравали да коњичким нападом на енглеска крила реше проблем стрелаца. Међутим, овај план ће се показати неуспешним, што због недовољног броја коњаника, што због рањивости коња на стреле, као и због већ поменутих колаца којима су стрелци били заштићени.⁴¹ Из неуспешног јуриша коњаници су кренули да се повлаче, сударајући се са својим саборцима који су ишли иза њих, и са оклопљеним пешацима који су чинили главнину француске војске. Хенријев план је био успешан баш због доброг позиционирања стрелаца. С обзиром да је има велики број њих на располагању, поставио их је на оба крила, као и испред својих оклопљених пешака у средини. Добро заштићени заостреним кољем, они су обасипали непријатеља правом олујом стрела дугог домета, чиме су додатно успорили напредовање непријатеља. Французи су морали да напредују кроз овај паклени ураган. Дошло је до гомилања војника тако што су први редови Француза били толико успорени у свом напредовању, док су их њихови саборци гурали отпозади, да су војници постали толико густо збијени, да нису могли ни да подигну своје оружје. Људи су падали у блато ораница једни преко других, и многи су тако погинули, не стигавши уопште до енглеских линија.⁴²

Хенри је добро одабрао бојиште, вероватно као резултат доброг извиђања из претходног дана. На челу мање војске заузео је одбрамбену позицију, и иако је морао да напусти првобитни положај, да би натерао Французе у битку, опет је имао природну заштиту са бокова. Сва сведочења битке бележе велику Хенријеву храброст. Када је његов брат Хамфри пао, краљ је држао положај близу њега док га нису однели у позадину. Хенри је у потпуности учествовао у бици, водећи војску кроз лични пример. Његов рођак, Едвард, војвода од Јорка, заповедао је претходником, тј. главнином енглеске пешадије, која је издржала главни француску напад. Сам војвода је погинуо у

⁴⁰Anne Curry, *1415 Agincourt: A new history*, 211.

⁴¹Anne Curry, *1415 Agincourt: A new history*, 209.

⁴²Juliet Barker, *Agincourt, Henry V and the battle that made England*, 625.

борби. Заштитница је била под командом Томаса, лорда Камоја, који је био даљи рођак краљевске породице, и искусан шездесетогодишњи ветеран.

Како је њихово напредовање успорено практично до ходајућег корака, француски оклопници су били лака мета за Енглезе. Чак су се и стрелци пењали на нагомилане Французе и, користећи било које оруђе које би им дошло под руку, попут чекића и секира, убијали непријатељске војнике, који би у неким другим околностима били далеко озбиљнији противник за неоклопљене и ненаоружане стрелце. Када је остатак француске војске видео шта се дешава са главнином њихових снага, напустио је бојно поље. Самим тим, надмоћ у бројности француске војске није ни дошла до изражаја, јер нису сви ни учествовали у бици.

Хенри је сматрао да је битка добијена, и наредио је да се претражи бојиште ради прикупљања заробљеника. У једном тренутку, пронео се глас да Французи спремају нови напад. Могуће је да је ово изазвао касни долазак војводе Брабант на бојно поље. Хенри се нашао затечен, схватајући да његова војска није у стању да одговори на претњу. Зато је наредио да се заробљеници погубе. Иако би ово могло деловати окрутно са данашње тачке гледишта, Хенри је имао неколико веома добрих разлога за овај поступак. У том тренутку, заробљеници су били јако бројни, и постојала је опасност да ако до новог напада дође, просто својом бројношћу савладају чуваре, и придруже се борби са леђа. Хенри је морао да заштити своје људе, као и своју позицију од онога што се њему у том тренутку чинило као валидна претња. У сваком случају, ова наредба није нарочито темељно спроведена, и број убијених није био велики, јер су Хенријеви људи нерадо убијали свој извор зараде, с обзиром да се од заробљеника, који су великим делом били француски племићи, очекивао велики откуп. Након што је видео шта је било са остатком француске војске, и војвода Брабанта се повукао. Хенри је наставио опрезно повлачење ка Калеу, све време држећи одбрамбену позицију. У град је стигао 29. октобра.

Данас се битка код Аженкура сматра Хенријевим највећим достигнућем. Ипак, то није била тако велика, нити тако одлучна победа као она код Поатјеа 1356. године, у којој је заробљен и сам француски краљ, омогућавајући Едварду III да закључи јако повољан мир из Бретињија неколико година касније. Битка је била сличнија оној код Кресија, у смислу малог броја енглеских, и великог броја француских жртава. Сматра се да је број Енглеза који су животе изгубили на бојишту био између 30 и 100. Заробљених

Француза је било око 300, а број погинулих је немогуће утврдити због различитих бројки које извори дају, а које су већином измишљене.⁴³ Ова победа је у суштини спасла прилично разочаравајући Хенријеву кампању. Њен главни резултат је било то што је Хенрију донела огромну политичку корист у самој Енглеској, и зацементирала његову позицију код куће.

Рат се наставља

У почетку, Хенри је вероватно разматрао да настави са походом у Француској, што је и писао у поруци коју је послао Парламенту, тражећи даљу финансијску подршку. Ипак, након што је Парламент одобрио додатно опорезивање, фактички омогућавајући велика средства за наставак рата, Хенри је вратио војску кући.⁴⁴ Вероватно је ово кокетирање са даљим ратом у Француској била само тактика у вечитој борби између Круне и Парламента око опорезивања, у којој је Хенри овог пута изашао као победник.

Хенри је 23. новембра 1415. године тријумфално ушао у Лондон, где су се грађани окупили у његову част, припремивши велико славље. Ипак, Хенријев улазак у Лондон је био и скроман, у односу на оно што се очекивало. Није га пратила цела његова војска, већ само неколико најближих пратилаца. Водио је само шест затвореника. У складу са наглашавањем да је победа била дар Божији, читава процесија се завршила службом у Вестминстерској опатији. Свако будуће спомињање Аженкура било је у вези са Божијом подршком краљу.

Аженкур није био тако велики пораз за Француску да се она није могла од њега опоравити, нити је натерао француске владајуће струје да ступе у преговоре са Хенријем. Напротив, даља француска стратегија ослањала се на покушаје да се поништи једини заиста опипљив резултат Хенријевог похода – енглеско поседање Арфлера. У марту и априлу Французи су опсели град, и снабдевање енглеске посаде постало је јако отежано, нарочито након поморске блокаде која је уследила од априла 1416. године. Ерл од Дорсета, који је заповедао гарнизonom у Арфлеру, био је на ивици

⁴³Anne Curry, *1415 Agincourt: A new history*, 242.

⁴⁴Anne Curry, *Henry V*, 129.

снага, и више пута је писао Хенрију и његовом савету молећи за помоћ. Хенри је планирао нови поход већ с краја зиме, међутим, чекало се финансирање из Парламента.⁴⁵ Ипак, опсада Арфлера приморала је Хенрија на раније деловање. Окупио је војску од око 7500 људи, у којој је било мање стрелаца у корист пешака, што је указивало да планира сукоб на мору, где су стрелци мање корисни. Ипак, овај поход водио је његов брат Јован, војвода Бедфорда, јер је Хенри био спречен дипломатским обавезама. Наиме, у мају, у Енглеску је стигао Жигмунд Луксембуршки, немачки цар, који је желео да посредује у склапању мира између Енглеске и Француске, како би то довело до решавања папске шизме на Сабору у Констанци, чији је он био покровитељ.⁴⁶ Хенри је био решен да искористи ову дипломатску прилику, с обзиром да су европски владари ретко посећивали Енглеску. Организовао је богат дочек цару, кога је увео и у Ред подвезице. Ускоро се цару придружио и Вилијам, гроф Холандије. Њихов план био је да Арфлер пређе под управу Царства док се коначан мир не склопи, али то је наишло на лош пријем и код Хенрија који је сада Арфлер сматрао својом законитом територијом, и код Француза, који су очекивали да ће град пасти у њихове руке сваког тренутка. Ипак, Жигмунд је склопио савез са Хенријем у Кантерберију у августу, и то на исти дан када је енглеска морнарица потукла Французе у бици на Сени, и спасла Арфлер.⁴⁷

Уговор из Кантерберија је признавао Хенријева права у Француској, и чак давао царску подршку у њиховом остваривању, али само на папиру, јер цар никада неће послати војну помоћ Хенрију. Ипак, овај споразум је био битан самим тим што је потписан. Он је ставио Хенрија на дипломатску мапу Европе. Након овога Хенри се састао са Јованом Неустрашивим, војводом Бургундије, међутим ништа није произашло од овог састанка, осим што је Јован повећао свој уцењивачки потенцијал према странци Армањака, која је у том тренутку контролисала краља.⁴⁸

У јесен 1416. године постало је очигледно да се Хенри припрема за нови поход у Француској. У октобру у Вестминстеру је отворено заседање Парламента, на коме је Хенријев канцелар Хенри Бјуфорт подсетио на Хенријеве заслуге за увођење реда и мира у Енглеској, као и на победе претходне године. Успевши да убеди Доњи дом, одобрен му је новац већи него за поход из 1415. године. Велики део овог новца је

⁴⁵Anne Curry, *Henry V*, 138.

⁴⁶J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth vol. 2*, Cambridge University Press, Cambridge 1919, 322.

⁴⁷*Исто*, 364.

⁴⁸Anne Curry, *Henry V*, 137.

отишао на исплаћивање заосталих дугова из 1415. године. Хенри је унапредио заповедника одбране Арфлера, Томаса Бјуфорта из ерла Дорсета у војводу Ексетера, показујући свима да се заслуге из рата награђују. Читава Енглеска се припремала за рат, у чему је доста допринела Хенријева пропагандна активност, која се максимално ослањала на славу Аженкура. Дан светог Криспина, на који се одиграла битка код Аженкура, уз подршку кантерберијског надбискупа Хенрија Чичела, прослављао се свечаније него икад.

Хенри је подигао војску од 10000 људи, нешто мању од оне из 1415. године, са истом сразмером од три стрелца на једног пешака као и пре две године. Полазак је заказан за крај јула 1417.године. Хенри је свој поход представио као ослобађање Нормандије од незаконите француске владавине и повратак под власт правог наследника норманских војвода. Он и јесте кренуо не само у освајачки поход, већ у обнављање норманског војводства из далеке прошлости. Након што је краљ Јован Без Земље изгубио Нормандију 1204. године, његов наследник Хенри III признао је овај губитак 1259. одрекавши се титуле војводе Нормандије. Хенри V је покушавао да пробуди осећај норманске независности, указујући на неправде власти из Париза, и наглашавајући англо-норманске везе.⁴⁹ Битан елемент ове политике била је подела земље у Нормандији његовим војницима, што је подсећало на обрнуту верзију норманског освајања Енглеске. Ова политика насељавања Нормандије енглеским земљопоседницима трајала је за све време енглеске власти у војводству. Ово је био добар начин стварања интересовања за поход код самих војника, као и начин за успешну каснију одбрану, јер су они који су добили земљу били у обавези да је бране.⁵⁰ Ово није била толика новина у енглеској пракси, јер се слично поступало и у Ирској, Велсу и Шкотској. Овиме је краљ располагао војним ресурсима који нису зависили од финансија из Енглеске. Поседи су били разнолики, од једне куће у освојеном граду за једног од стрелаца до грофовије за некога из високог племства. Хенри је планирао да се његово ново војводство само издржава. Планирао је да користи своја права као законитог краља Француске да сазове Сталеже норманског војводства, преко којих би разрезивао порезе у војводству који би ишли њему уместо у Париз.

⁴⁹*England and Normandy in the Middle ages*, David Bates and Anne Curry, The Humbledon Press, London 1994, 248. (Anne Curry)

⁵⁰*Исто*, 271. (Robert Massey)

Све ово је намеравао да изведе након што заузме Нормандију. Искрцао се 1. августа 1417. у Доњој Нормандији. Први циљ био је град Кан, седиште овог дела Нормандије, који је пао након двонедељне опсаде, након што је становништво схватило да нема брзе помоћи из Француске, и након што је енглеска артиљерија нанела велику штету бедемима. Након Кана Хенри је наставио ка југу брзо напредујући. Градови су падали један за другим, и до новембра када је заузео Аленсон, Хенри је практично пресекао Доњу Нормандију на два дела, и стигао скоро до Мана. Од новембра Хенри је у своју титулатуру додао и војводство Нормандије. Према становништву се односио помирљиво, што му је омогућавала дисциплина која је владала међу војницима. Само тамо где је наишао на упоран отпор Хенри је поступао оштро. Зато је већина норманских витезова и нижег племства остала у војводству. Након пада Фалеза пред крај године, поделио је војску на два дела, команду дајући својој браћи, Томасу и Хамфрију, да би у исто време наставио освајање и источног и западног дела Нормандије. У августу 1418. пред опсадом Хенрија V нашао се и сам Руан, административни центар Нормандије. Свестан симболичног и политичког значаја овог града, као и војног, Хенри је желео да га заузме неоштећеног. Међутим, тако је преузимао ризик од француског противудара на опсадне снаге. Решен да браниоце града што пре изгладни, одбио је да дозволи женама и деци да напусте град. Опсада се одужила на шест месеци, све до јануара 1419. када се очекивани француски напад изјаловио због обнављања унутрашњих борби између Бургунђана и Армањака. Ово је био највећи град који је заузет након опсаде за време Стогодишњег рата. Хенри се у престоници Нормандије појавио носећи регалије норманског војводе. Након пада Руана, остатак Нормандије је пружио слаб отпор, и Хенри завладао целим војводством.⁵¹

Поход из 1417-1419. показао је колико је Хенри сазрео као ратник и као владар. Нормандија је након освајања прихватила Хенрија као свог владара, што се видело по изливу емоција након његове смрти, али и оданости становништва њему и његовом наследнику. Кључно за ово је то што је успео да заведе ред у односима својих војника са цивилним становништвом, и што је омогућио становништву да износи своје захтеве.

Хенри је вероватно био спреман 1419. на нагодбу са Француском у којој би добио Нормандију као суверен посед, без давања омажа француском краљу. Французи су се

⁵¹J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth* vol. 3, 143.

држали уједињено према освајачима све до лета 1418. године, када је бургундски војвода Јован Неуштрашиви заузео Париз, стављајући под свој надзор краља и краљицу, док је дофен напустио град и на југу окупио своје присталице. Овај сукоб је спречио Французе да разбију опсаду Руана. Хенри је сада желео да преговара са обе странке, краљевском владом под контролом Бургунђана, као и са дофеновом странком, иза које су стајали Армањаци. Овако је желео да појачава поделе међу њима, стрепећи од уједињеног француског фронта.⁵²

Прво је преговарао са Дофеном у Аленсону у октобру 1418. године. Своје захтеве је поставио високо, додајући Нормандију, Турен и Ман на територије на захтеве из мира у Бретињију. Дофен је пристајао да му да Нормандију, што је по Хенрију било бескорисно, с обзиром да је војводство већ било његово. Ипак, био је спреман да склопи дуго примирје и да одустане од титуле краља Француске под условом да уз Нормандију добије и велику суму новца.⁵³ Следећег месеца ступио је у преговоре са Бургунђанима и краљем. Хенри је тражио услове из Бретињија, уз Нормандију и милион екуа у мираз за брак са Катарином, кћерком краља Шарла VI. Ово је био други пут да је преговарао о том браку, сада из много јаче позиције. Ментална болест Шарла VI је спречавала да дође до договора, јер нико није имао овлашћење да закључи споразум. Хенри је искористио затишје у преговорима да прошири своју територију према Паризу. Између маја и јуна 1419. Хенри се састао поново са Бургунђанима у Мелену. Преговорима је по први пут присуствовао и Шарл VI са краљицом Изабелом, и принцем Катарином, коју је Хенри инсистирао да се ожени још од 1413. године и са којом се сада први пут упознао.⁵⁴ Изгледало је као да ће краљевска влада, под контролом Бургунђана, пристати на Хенријеве услове. Присуство Катарине је указивало да је веридба била изгледна. Међутим, ускоро се француско расположење променило. Јован Неуштрашиви и дофен су, док су трајали преговори у Мелену, преговарали у Паризу и склопили свој споразум, који су објавили у јулу 1419. године, са циљем избацивања Енглеза из Француске. Уједињени Французи су се spremали за рат. Хенри је одговорио продором ка Паризу. У августу је био у околини града, заузевши Понтоа и Жизор. Тада је Томас, Хенријев брат повео војску ка капијама Париза, притискајући Французе на дипломатско решење. Хенри је био свестан да сада располаже са мање војске него пред Руаном, за који му је требало шест месеци да

⁵²Anne Curry, *Henry V, From playboy prince to warrior king*, 153.

⁵³J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth* vol. 3, 156

⁵⁴*Исто*, 165.

заузме. Велики број војника је сада био у гарнизонима по Нормандији. Такође, Французи су сада, за разлику од прилика под Руаном, били уједињени.

Међутим, пре него што је Хенри решио шта да ради пред Паризом, Французи су се, по ко зна који пут, завадили. Овог пута, то је енглеском краљу на тањиру дало северну Француску и све друго што је желео. Војвода Јован Неустрадашиви и дофен је требало да се 10. септембра састану на мосту код града Монтероа, на реци Сени источно од Париза, како би даље утаначили сарадњу. Како је прилазио средини моста, дофенови људи убили су војводу у знак освете за убиство Луја, војводе Орлеана дванаест година раније.⁵⁵ Питање је да ли је млади дофен знао унапред за ово, али сукоб између две странке је сада био непремостив, и то су Енглези потпуно искористили.

Владар Француске

Врхунац владавине неког владара ретко је тако очигледан као оно што се десило у катедрали града Троа 21. маја 1420. године. Тада је Хенри V, краљ Енглеске признат од стране Шарла VI за наследника краљевске круне Француске, и за носиоца краљевске власти. Уговор из Троа је значајан јер је један француски краљ по први пут званично признао оно што су енглески краљеви тврдили већ скоро један век, а то је да имају право на наследство француске круне. Иако је то признао, Шарл VI је задржао своју круну, али је и пренео Хенрију своја овлашћења. Хенри је након тога из титулатуре избацио „краљ Француске“, али је додао „наследник и регент Француске“.

Пут до споразума почео је убиством Јована Неустрадашивог у јесен 1419. које је уништило сваку шансу за помирење две француске струје и гурнуло Бургунђане у Хенријево наручје. Краљ и краљица су боравили у Троа, где их је сместио војвода Јован да би их држао под својом контролом. Војводин наследник Филип био је у Лилу, док је већи део краљевске администрације под контролом Бургунђана био у Паризу, где је грађанска маса, иначе пробургундски настројена, била у страху да ће Хенри искористити убиство за заузимање Париза. Зато је 19. септембра краљевски савет понудио Хенрију примирје, и преговоре. Хенри је на то послао преговараче који су

⁵⁵Anne Curry, *The Hundred Years War*, MacMillan Press, New York 1993, 101.

били овлашћени да склопе мир. Они су краљевском савету нагласили Хенријево право на престо, али у исто време су обећавали да он неће Француско краљевство никада подредити или прикључити енглеској круни. Такође, поново је предложен брак са Катарином, у оквиру којег је Хенри обећавао да ће поштовати свог таста, што је у суштини обезбеђивало да Шарл задржи своју круну за живота.⁵⁶

Хенри је желео да брзо дела, пре него што се нови бургундски војвода и француске власти одлуче саме шта да раде поводом убиства војводе Јована. Када је савет у Паризу одговорио да то није оно што је Хенри предлагао у јулу, он је хладно одговорио да су ствари сада другачије. Када је Хенри и званично предложио да Шарл остане краљ до смрти, војвода Филип је попустио. Његова пажња је била усмерена само на освету према дофену, до тада неспорним наследником француске круне. Хенри је стигао у Троя након што је 8. маја посетио опатију Светог Дионисија, где је клекнуо пред гробовима француских краљева, својих претходника. Уговор је запечаћен 21. маја, а истог дана Хенри и Катарина су верени, да би се венчали 2. јуна. Уговор је објављен у Француској и Енглеској. Осим основних ставки, у уговору је било још додатних тачака. Нпр. иако је Хенри обећао да ће будућа освајања бити у корист Француске круне, Нормандију је задржао под личном влашћу, с тим што би када он постане краљ она постала поново део Француске. Могуће је да је схватао да је потребно времена да промени своју политику норманске засебности коју је спроводио последњих неколико година, која је била корисна док је трајало енглеско освајање. Бургунђанима је обећан поврат земље њихових присталица у Нормандији. Бургундски услов је био да се нико од страна у споразуму не упусти ни у какве преговоре са „Шарлом, који себе зове дофеном“, као и обавеза Хенрију да примора све оне области које су остале верне дофену и странци Армањака на послушност круни.⁵⁷

Могуће је да је Хенријева идеја о допуштању Шарлу да задржи своју круну до смрти постојала још раније. Када је након пада Арфлера изазвао дофена на двобој, Хенри је предлагао да победник наследи Шарла након његове смрти. Ипак, тешко је поверовати да је Хенри помишљао на то да би тај двобој уопште могао бити прихваћен.

Неколико дана након венчања, Хенри је опсео град Сен, који је припадао Бургунђанима, али је био под контролом дофена. У пратњи су му били Шарл VI,

⁵⁶Anne Curry, *Henry V, From playboy prince to warrior king*, 165.

⁵⁷Anne Curry, *Henry V, From playboy prince to warrior king*, 167.

Катарина и Филип Бургундски. Ово је био корак у заузимању града Монтероа, места погибије војводе Јована. Са заузећем овог града, војводино тело је могло да буде сахрањено у бургундској престоници, Дижону. Након тога је опсео град Мелен који се налазио на Сени, недалеко од Париза.⁵⁸ Овај град је одбијао да се преда, па је Хенри пред становнике и браниоце довео Шарла VI, који је прихватио предају града као господар Француске. Ово показује колико су се промениле прилике у Француској, и како се Стогодишњи рат променио из сукоба енглеске и француске круне у грађански рат у коме су Енглези, у име француског краља, помагали Бургунђанима у њиховом сукобу са дофеном и Армањацима. Рат је постао далеко компликованији.

Нормално, велики део Француза није прихватио уговор из Троа. Иако је дофен побегао на југ, на северу је остало његових присталица који су одбијали да се предају. Мелен је пао тек 1. новембра 1421. године, након чега су тек Хенри и Шарл свечано ушли у Париз, 1. новембра исте године.⁵⁹ Хенри је пазио на церемонијал, увек дајући предност Шарлу. Тек дан касније у град су ушле и краљице. Овим је Хенри желео да избегне сумњу да му је његово француско краљевство дато у мираз. Уосталом, Катаринин мираз је требало да буде исплаћен из прихода са француских земаља под енглеском влашћу. Уговор из Троа није спомињао брак у том смислу, већ само као природну последицу склапања мира, а Хенријеви наследници који би наследили круну Француске нису морали да буду из брака са Катарином, већ било који његови наследници. Зато су иза њега у Париз ушла њгова два најстарија брата, Томас и Јован, војводе Кларенса и Бедфорда, који су у том тренутку били други и трећи у наследном реду француског и енглеског престола.⁶⁰

Након овог свечаног уласка дошла је на ред освета Филипа Бургундског. Он и његова мајка су недуго након уласка поднели формалну жалбу на дофена Шарла пред Шарла VI и Хенрија, који су седели једна поред другог за истим столом, док су под Шарловим ногама седели канцелар и председник париског Парламента, највишег суда у Француској, одражавајући одвојеност француске и енглеске круне. Дофен је на париском Парламенту осуђен и разбаштињен 23. децембра 1420. године. Хенри је провео већи део својег регентства на походима или ван Француске, али када се бавио пословима француске круне, испољавао је знатан утицај. Када је био присутан у

⁵⁸J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth* vol. 3, 210.

⁵⁹M. Mercer, *Henri V, The rebirth of chivalry*, 72.

⁶⁰Anne Curry, *Henry V*, 171.

Паризу, њему су се обраћали Парламент и друга тела. Бавио се постављењима на положаје, увек пазећи да то буду Французи и Бургунђани, осим у случају високих војних положаја, када је постављао људе у које је имао поверења, а који су увек били Енглези.⁶¹

Хенри је са Шарлом 6. децембра 1420. присуствовао седници Државних сталежа, где је ратификован споразум из Троа. Тада су Сталежи, на Хенријеву иницијативу, њему доделили и право на додатно опорезивање за следећу годину, у циљу војног похода против дофена. На Сталежима је изнето и питање валуте, која се искварила, чиме се такође касније Хенри бавио. Побољшању економије допринело је и поново отварање трговине са Енглеском, чиме је Хенријева владавина постајала прихватљива већем броју људи. Многима је споразум из Троа дошао као олакшање, након година рата, што са Енглезима, што грађанског између Армањака и Бургунђана. Хенри се показао као добар владар у очима оних Француза који су га прихватили, међутим, морао је да се присети и да је краљ Енглеске.

Смрт Хенрија V

Споразум у Троа је био нагли заокрет у односу Енглеца према Французима. До тада је сам Хенри у Енглеској гајио непријатељски став према суседима преко мора.⁶² Чак је почео да инсистира на енглеском језику у јавној комуникацији, уместо дотадашњег англо-норманског.⁶³ Уз све ово, Енглези су били расположени да ратују против Француза, међутим, отварало се питање, да ли би били тако срећни да ратују у нечему што се претварало у рат њиховог краља за интересе његове француске круне. Споразум је такође ограничавао могућност богатих земљишних поседа за војнике, с обзиром да су им Французи сада практично били савезници, а не покорени непријатељи. Како ће се заповедници и војници односити према сарадњи са својим дојучерашњим противницима на бојном пољу? Иако је у Енглеској са радошћу, макар званично, дочекана вест о Хенријевом заузимању француског наследства, јавила су се и питања шта даље, и то, природно, у Парламенту.

⁶¹Anne Curry, *Henry V*, 174.

⁶²*England and Normandy in the Middle ages*, 241. (Anne Curry)

⁶³J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth vol. 3*, 157.

На новом заседању Парламента које је отворено 2. децембра 1420. канцелар је известио окупљена оба дома да краљ не може да присуствује отварању јер је заузет преко мора. Доњи дом је поднео петицију да би краљ и краљица ипак требало што пре да се врате у Енглеску, како би се постарали и за послове код куће. Парламент се питао како ће Хенри посветити довољно пажње Енглеској, ако сада влада још једним краљевством. Још један од захтева Парламента је био тај да се поново потврди статут Едварда III из 1340. године, након што је он преузео титулу краља Француске. У њему је било речи о томе да се Енглези никада не могу сматрати поданицима француске круне, иако њу у том тренутку држи енглески краљ. Очигледно се сматрало да се споразум из Троа не дотиче довољно Енглеске, нити њеног положаја у новом поретку ствари, него се више бави очувањем француских слобода.⁶⁴

У Доњем дому су се бавили и питањем овлашћења Хенријевог брата Хамфрија, војводе Глостера, који је био његов намесник у Енглеској. Хенри није био склон делегирању овлашћења, тако да су сви предлози Доњег дома Парламента морали да буду ратификовани од стране самог Хенрија, коме су се слали у Француску. Ово је доста одуговлачило спровођење одлука, тако да је предлог Доњег дома био да се се на све предлоге Доњег дома одговори у самој Енглеској, и то за време трајања сазива Доњег дома који их је и предложио. Овај преседан би се односио и на све будуће Парламенте. Хамфри је само одговорио да ће о томе одлучити краљ. Доњи дом је желео и да искористи нову погодну позицију Енглеске на трговачком плану, тражећи да се, пошто сада Енглеска контролише обе стране Ламанша, уведе порез за све странце који плове њиме, што је такође одбијено, као и предлог да се у Фландрију допусти увоз само енглеске вуне. Ове мере би ишле на штету војводе Бургундије, који је сада био од виталног значаја за Хенрија. Колико је неповерење владало у Парламенту према споразуму из Троа говори и то да се одустало од његове ратификације док се краљ не врати у Енглеску. Уз то, Хенри је био обазрив и није покушао да добије још један порески допринос у том тренутку. Иначе је у Енглеској владала несташица новца због великих трошкова похода у Француској. Између 1415. и 1419. било је нарочито много опорезивања јер је Хенри стално био у потрази за новим извором снабдевања. Било је још знакова ратног замора у Енглеској. Регрутовање војника је постало теже него раније. У Јоркширу само 5 људи од 96 позваних су били спремни на службу. Било је и више случајева када су људи били спремни на војну службу, али само у Енглеској. По

⁶⁴Anne Curry, *Henry V*, 180.

први пут од 1414. дошло је и до немира, у Сафоку јула 1420. године. Хенри је могао да влада Енглеском из одсуства, јер су устаљена пракса и машинерија бирократије постале довољно уходане да ово омогуће, али он је инсистирао да се бројне одлуке шаљу њему на одобрење, што је довело до опасности да земља почне себе да види само као извор средстава за Хенријеве прекоморске амбиције.⁶⁵ Постајало је све битније да се Хенри врати кући, али је са друге стране био неопходан и у Француској. Зато је он детаљно припремио своје одсуство из Француске. Захтевао је да се заклетве на споразум из Троа положе и у бургундским областима, показујући дозу подозрења према свом савезнику. Постарао се и за безбедност гарнизона у новоосвојеним градовима Монтероу и Мелену, као и о овлашћењима своје браће Томаса и Јована у његовом одсуству.

Хенри и Катарина су коначно пристали у Доверу 1. фебруара 1421. године. Након Катарининог крунисања за краљицу Енглеске у Вестминстеру послати су позиви за ново заседање Парламента 2. маја 1421. До тада, Хенри је кренуо у обилазак Енглеске.⁶⁶ Ово није било уобичајено за њега, који је углавном боравио у Лондону када је био у Енглеској. Ово можда показује да је Хенри био свестан колико је крхко стање у Енглеској, и да је желео да својом појавом поправи јавни дух. У фебруару је посетио Бристол, Херефорд и Шрузбери, затим је у марту прешао у Кенилворт где му се придружила Катарина. Ово је биопосебан замак за Хенрија, где је боравио у детињству, и где је изградио и свој летњиковац. Краљ и краљица су након предаха посетили Лестер, Ковентри, и Васкрс су провели поново у Лестеру. Затим су посетили Нотингем и Понтефракт, где је у заробљеништву још од Аженкура боравио војвода Орлеански, Катаринин рођак. Краљ је затим сам посетио светилишта светог Јована Беверлијског и светог Јована Бридлингтоншког. Након Њуарка, Кингслина и Волсингхама краљевска тура се завршила у Виндзору, где је Хенри 28. априла присуствовао свечаности Реда подвезице. У оквиру свог пропутовања Хенри је желео да га народ упозна. Слушао је молбе и делио помоћ сиромашнима, али и сакупљао средства за даље походе. Када се враћао из Беверлија у Јорк, 8. априла, Хенри је примио лоше вести. Томас, војвода Кларенса, његов најстарији брат, је био убијен у Француској, након пораза у бици код Божеа у Анжуу 22. марта.⁶⁷ Овим је краљев повратак у Француску постао хитан. Хенри је пожурио са сакупљањем позајмица од

⁶⁵Anne Curry, *Henry V*, 184.

⁶⁶Walsingham, *Chronica Maiora*, 439.

⁶⁷*Исто*, 441.

богатих енглеских породица, јер је сматрао да није паметно тражити још један порески приход од Доњег дома на мајском Парламенту. У краљевом присуству ратификован је споразум из Троа, а нагодба је склопљена, по којој краљ неће тражити још новца, али ће му на следећем сазиву Парламента бити додељени нови порески приливи.

Све време свог боравка у Енглеској Хенри је пажљиво пазио на све вести из Француске. На пример, док је био на пропутовању, одговорио је на питање да ли зидари и столари треба да буду ангажовани на поправци замка у Понторсону, у Доњој Нормандији, дајући даља упутства ерлу од Сафолка у вези са управљањем Авраншом и његовом околином. 10. јуна 1421. Хенри се искрцао код Калеа са војском од 4100 људи, коју је окупио углавном на својим имањима у Чеширу и Ланкаширу. У месецима који су уследили наставио је са енергичним наступом. У походу је стигао чак до Орлеана на југу, а помогао је и војводи Бургундије у разбијању опсад Шартра. Овај град је дофен опсео 23. јуна, али је 5. јула подигао опсаду на вест о доласку енглеског краља. Хенри је решио да заузме последње утврђење дофиниста близу Париза, добро утврђени Мо. Ова опсада се показала јако дугом, дужом него она код Руана. Трајала је од 6. октобра 1421. до 10. маја 1422. године. Хенри је био бесан због јачине отпора који је град пружио, и када је напослетку град пао, наредио је да се браниоци погубе, уместо уобичајеног узимања откупа.⁶⁸

За време пропутовања кроз Енглеску, Катарина је затруднела и није се вратила у Француску са својим мужем. Породила се 6. децембра 1421. у Виндзору. Родила је жељеног мушког наследника, а ова вест је прослављена и у Паризу звоњавом звона и паљењем ломача.

Будућност је деловала срећно за двоструку монархију Енглеске и Француске. Катарина се придружила Хенрију у Паризу 29. маја, међутим, Хенријево здравље је кренуло нагло да се погоршава, што је изазвало велику забринутост. Од јула је био озбиљно болестан, али је наставио да буде активан. У Шарентону је покушао да јаше, да би показао да је и даље способан, али се напор показао превеликим. Винсенски замак је посетио 13. августа. Неће га напустити.

Краља је морила цревна болест, описана као „ватра светог Антонија“. То је била акутна инфекција која је изазивала карактеристичну црвену упалу коже и лимфних чворова, као и грозницу и повраћање. Хенри је покушавао и даље да се бави дневним

⁶⁸J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth* vol. 3, 340.

пословима, иако је био свестан да ће ускоро умрети. 26. августа допунио је тестамент који је направио у јуну пре него што ће се вратити у Француску. Нови тестамент је задуживао Хамфрија, војводу од Глостера за заштитника и бранитеља младог наследника принца Хенрија. Међутим, начинио је и војводу Ексетера за принчевог васпитача. Неодређеност овлашћења додељених војводи Глостеру изазваће проблеме за време малолетства Хенрија VI. Хенри је такође навео да се војвода Орлеански и гроф од Еуа, заробљеници још од времена Аженкура, могу пустити само уз велики откуп и ако се закуну да прихватају споразум из Троа. Док је био на самрти, Хенри је дао још нека упутства окупљенима, међу којима је био војвода Ексетера и ерл од Ворвика. Тражио је да се рат настави док цела Француска не прихвати споразум, као и да не треба склапати никакав споразум са дофеном. Коначно, 31. августа 1422. Хенри је преминуо. Његова смрт је била тако неочекивана, у 35-ој години, и такве су биле последице по Енглеску и енглеску Француску, да су Енглези крили његову смрт следећих 15 дана, плашећи се какав ће ефекат имати на лојалност француских савезника. Одмах су почеле легенде о Хенријевој смрти. Појавиле су се приче да је Хенри био проклет јер је премештао свете реликвије са њихових места, затим да је уклет због својих злочина у Француској.⁶⁹ Његово тело је пренето прво у Сен Дени, затим преко Руана и Калеа у Енглеску, у пратњи његове супруге, Катарине. Погребна поворка кроз северну Француску је наилазила на опште изливе жалости. У Руану је 200 грађана обучених у црно носило бакље пратећи погребна кола.⁷⁰ Његова смрт је искрено ожаљена у областима које су упознале његову чврсту и ревносну владавину, након година анархије изазване грађанским ратом Бургунђана и Армањака и менталном нестабилности Шарла VI. Ни Енглеска није заостајала у изливима жалости. Погребна поворка је стигла у Довер 31. октобра 1422. године, и наставила је преко Кантерберија у Лондон, где ју је сачекала делегација градоначелника, еснафа и клера. Након што је тело изложено јавности у катедрали светог Павла, 6. новембра је испраћено у Вестминстерску опатију, где је Хенри V, краљ Енглеске, регент и наследник Француске сахрањен 7. новембра, на месту које је сам изабрао у свом тестаменту, недалеко од Едварда Исповедника.

⁶⁹ Anne Curry, *Henry V*, 194.

⁷⁰ J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth* vol. 3, 421.

Хенри и Шекспир

Код Шекспира се Хенри појављује већ у *Хенрију IV*, као принц Хал, којег карактерише немирна младост, пуна неодговорног понашања. Он је био заблудели принц, који се упушта у авантуре са својим необузданим пријатељима. Овакво понашање често га је доводило у сукоб са оцем. Оваква представа ипак у себи има врло мало истине. Као што смо видели, Хенријева младост јесте делимично обележена сукобима са оцем, што је можда и проузроковало овакву слику, али су се њихови односи на крају позитивно решили. Могуће је да је било и прилика када се млади принц, у тренуцима опуштања, понашао слично како га је Шекспир представио, али ово је свакако био изузетак, а не правило. Међутим, могуће је да је Шекспиру био потребан овај разудани Хенри да би трансформација из блудног принца у строгог и праведног краља била што драматичнија и спектакуларнија.

Хенри се одмах бацио на смиривање ситуације из времена свог оца, када је свако мало неки од моћника гледао да и сам проба да изведе оно што је Хенрију IV успело. Његов наследник је толико био успешан у том подухвату смиривања моћника, да се код Шекспира Хенријев двор појављује као потпуно уједињен, скоро као хор из неке грчке драме.⁷¹ Шекспир често прави и понеку грешку у именима неких од лордова, али то и није битно, с обзиром да они увек имају нешто слично да кажу. Тако је Ворика и Вестморленда ставио међу оне који су се борили на Аженкурском пољу, иако знамо да они ту нису били присутни. Овако сагласје тешко да је нека група људи могла у стварности постићи, али Шекспир је имао на уму драматични ефекат, а не историјску истину. Ипак, Енглеска Хенрија V је заиста остала лојална свом краљу, осим у два инцидента, религијске побуне на челу са Олдкаслом и покушајем побуне из Саутхемптона. С обзиром да су лордови представљени тако усаглашено, Шекспир је своје појединце осликао међу нижерођеним припадницима Хенријевој војске. И овде видимо патриотске сентименте Шекспировог доба, када се Енглези, Велшани, Шкоти и Ирци међусобно шале са локалним стереотипима, ипак се сви налазе уједињени у краљевој војсци. Занимљиво је приметити да Шекспир не помиње инцидент са Олдкаслом. Неколико разлога може бити за то. Пре свега, ово није битно за радњу, али

⁷¹ Peter Saccio, *Shakespeare's English Kings, history, chronicle, and drama*, Oxford University Press, Oxford 2000, 70.

оно што се можда може закључити је и да су се у протестантској Енглеској другачије односили према лолардима, и да је Олдкасл чак сматран и за мученика.

Покушај побуне у Саутхемптону се појављује, у донекле измењеним околностима у односу на стварне. Шекспир изоставља династичке мотиве побуне, као и улогу ерла од Марша. Он кривицу потпуно сваљује на ухваћене заверенике, који су то урадили због француског мита. Могуће је да је Шекспир овде покушао да још једном прикаже Хенрија као владара потпуно уједињене Енглеске, у којој не постоји незадовољство краљем, и који се сусреће само са проблемом похлепних подређених, без политичких мотива.⁷²

Што се тиче рата са Француском, Шекспир приказује неке од дипломатских преговора Хенрија са Французима, и већи део похода од Арфлера до Аженкура. На брзину прелази преко догађаја између Аженкура и Троа, док уопште не помиње последњи Хенријев поход, а његову смрт ставља у сам епилог представе.

⁷² Peter Saccio, *Shakespeare's English King*, 72.

Закључак

Рана смрт Хенрија V можда је спасила његову репутацију. Да је поживео можда би се суочио са побуном у Енглеској против издржавања његових амбиција у подухвату који се претворио у француски грађански рат. За време његове владавине од девет година састало се једанаест сазива Парламента, одраз Хенријеве честе потребе за новцем, уосталом, време његове владавине је било можда и најопорезованије у енглеској средњовековној историји.

Живот Хенрија V био је кратак, али живописан, испуњен догађајима у којим је Хенри био главни актер, а не неко ко је просто био ношен матицом историје. Његово понашање као принца је било производ нестрпљења једног младића, који је желео да се покаже као владар, након што је често био исфрустриран очевим начином владавине. Након што је накратко био у центру власти 1410-11. био је још огорченији након што је ту власт изгубио. То је проузроковало сукобе са оцем и браћом, и појаву разних гласина. Након крунисања морао је много тога да оправда, што због свог претходног понашања, што због очекивања околине. Проширио је досег краљевске моћи, простом снагом своје воље и решеношћу да истраје у неком циљу. Како је стицао искуство, тако је расло и његово самопоуздање, као и поштовање, како у Енглеској, тако и у иностранству. Савременици су га видели као способног и талентованог владара. Томас Волсингхам је осим ратника, у њему видео и оснивача манастира и посвећеног божијег слугу.

Хенри је наставио да фасцинира Енглеску јавност још од своје победе код Аженкура. Сећање на њега је излазило на површину најчешће у тренуцима потребе за великим узорима у прошлости. Хенри VIII се двапут позивао на свог имењака који је постигао толико славних успеха пре читавог века. Први пут, природно, када је напао Француску 1513. а други пут када је требало узбуркати национални понос Енглеза у сукобу са Папом. Слика о Хенрију је достигла свој зенит у време Шекспира, и његових славних драма. Шекспир је желео да створи слику особе вредне дивљења не само због својих личних особина, већ и због онога што је та особа чинила за државу којом влада. Шекспир је своје дело написао у време када је Енглеској претила опасност од шпанске инвазије. Његова слава је добила нови сјај са успоном кинематографије. Улога Лоренса Оливијеа филмском остварењу Шекспирове драме снимљена је управо у таквим условима спољне опасности по Енглеску, када је требало подићи морал становништву

угледањем на личности које су се успешно изнеле са спољним непријатељом у прошлости. И није могло бити боље личности за тај циљ од Хенрија V.

Списак извора и литературе

Извори:

- Walsingham, T. *Chronica Maiora*, translated by David Prest, Boydell Press, Woolbridge 2005.

Литература:

- A. Curry, *1415. Agincourt, a new history*, The History Press, Stroud 2015
- A. Curry, *Henry V, From playboy prince to warrior king*, Penguin Books, London 2015
- A. Curry, *The Hundred Years' war*, MacMillan Press, New York 1993
- *Henry V: New Interpretations*, ed. Gwilym Dodd, York Medieval Press, York 2013
- J. Barker, *Agincourt, Henry V, and the battle that made England*, Hachette Book Group, New York 2006
- J. H. Wylie, *The reign of Henry The Fifth*, Cambridge University Press 1914
- *Journal of Medieval Military History*, ed. A. Curry, A. R. Bell, The Boydell Press, Woodbridge 2011
- M. Cowper, *Henry V*, Osprey Publishing, London 2010
- M. Mercer, *Henry V, The rebirth of chivalry*, National Archives, Surrey 2004
- *New Cambridge Medieval History*, vol 7. Cambridge University Press, Cambridge 2008
- P. Saccio, *Shakespeare's English Kings, history, chronicle, and drama*, Oxford University Press, Oxford 2000
- R. R. Davies, *Revolt of Owain Glyn Dwr*, Oxford University Press, New York 1995

- *The soldier experience in the fourteenth century*, ed. Adrian R. Bell, Anne Curry, Adam Chapman, Andy King, David Simpkin, The Boydell Press, Woodbridge 2011
- С. Пеинтер, *Историја средњег века*, Клио, Београд 1997
- *England and Normandy in the Middle ages*, ed. David Bates and Anne Curry, The Humbledon Press, London 1994